

поліції України: наказ Національної поліції України від 14.11.2015 р. № 90.

5. Про затвердження Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 16.11.2015 № 85.

6. Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 29.12.2019 № 1354.

7. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 23.10.2019 № 1077.

8. Про затвердження Положення про Департамент міграційної поліції Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 22.01.2021 № 52.

Володимир ОЛЕКСЕНКО

старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності

Валерія КУЧЕРЕНКО

здобувач вищої освіти II курсу

другого магістерського рівня

ННІ заочного навчання

та підвищення кваліфікації

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ В ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ НАРКОЗЛОЧИНЦІВ

Поширення наркоманії в Україні останнім часом набуває рис великомасштабного асоціального явища, яке спричинює руйнування фізичного і морального здоров'я нації, її генофонду, правопорядку, інтелектуального та економічного потенціалу суспільства. Наркотизація поширилася на всі регіони та верстви населення країни.

Нелегальне розповсюдження наркотиків охоплює все більш широкі кола нашого суспільства і становить значну загрозу розвитку та добробуту нації. Зростання рівня злочинності, високий рівень смертності, трагедії сімей та зруйновані людські долі все це лише частина бід, що супутні цьому явищу.

Пропорційно поширенню наркоманії зростає і кількість злочинів, учинених на її підґрунті, оскільки крім загрози спустошення суспільного потенціалу, наркотики призводять до погіршення криміногенної ситуації в країні. Щорічно наркоманами та особами, які перебувають у стані наркотичного сп'яніння, вчинюються інші злочини загальнокримінальної спрямованості

(вбивства, розбійні напади, грабежі та крадіжки) [1, с. 505].

Таке становище вимагає з боку держави перш за все ретельного вивчення криміногенних детермінант цих злочинів та подальшої розробки й здійснення заходів, спрямованих на протидію цьому вкрай негативному соціальному явищу сучасності.

Аналізом проблемних питань щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів в Україні, у тому числі пов'язаних із їх збутом займалися Албул С. В., Андреев М. М., Бандурка О. М., Баулін Ю. В., Борисов В. І., Вертліб О. Ф., Дорош Л. В., Расюк Е. В., Каленицький О. Л., Комашко В. В., Кіцул А. П., Костенко К. Г., Кириченко О. В., Михайлов В. І., Некрасов В. А., Сергатий М. О., Стрільців О. М., Тузов Ю. В. та ін.

На сьогодні існують проблеми щодо запобігання незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також існують прогалини в нормативно-правових актах України, спрямованих на протидію цим явищам.

Таке становище вимагає з боку держави перш за все ретельного вивчення криміногенних причин таких злочинів, й подальшої розробки та здійснення заходів, спрямованих на протидію цьому вкрай негативному соціальному явищу сучасності [1, с.505].

Правовою підставою використання оперативної закупки Національною поліцією України є чинний Кримінальний процесуальний кодекс України, а саме ст.ст. 110, 246, 251, 271; Закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність» (п. 2 ч. 1 ст. 8), «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів і прекурсорів та зловживанню ними», а також Порядок проведення контрольованої поставки та контрольованої або оперативної закупки товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності, затверджений спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України та Міністерства фінансів України № 144дск/108дск/6дск від 20.02.2017.

На жаль, чинне законодавство та нормативні акти, що регламентують підстави та порядок проведення оперативної закупки, досить суперечливі, про що свідчить, наприклад, те, що Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів і прекурсорів та зловживанню ними» визначає оперативну закупку як – операцію щодо придбання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів [2]. Водночас, згідно з положеннями Інструкції Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженої спільним наказом: Генеральної Прокуратури

України, МВС України, СБ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 оперативна закупка полягає в імітації придбання або отримання, у тому числі безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, обіг якого обмежений чи заборонений чинним законодавством, з метою викриття і документування факту готування та вчинення злочину, а також установа особи, яка його вчинила [3].

Оперативною закупкою можна придбати предмети у фізичних і юридичних осіб незалежно від форм власності, в різних формах договору купівлі-продажу: за усною, письмовою домовленістю, а також через застосування конклюдентних дій.

Предметом оперативної закупки є товар, обіг якого обмежений чи заборонений чинним законодавством.

Практика показала, що оперативна закупка є самим ефективним методом документування злочинної діяльності осіб, причетних до незаконного збуту наркотиків.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України, запровадив інститут негласних слідчих (розшукових) дій. Згідно думки законодавця негласні слідчі (розшукові) дії відносяться до різновиду слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (ч. 1 ст. 246).

Негласність проведення слідчих дій, регламентованих 21 главою КПК України, виражається в тому, що вони здійснюються приховано не лише від осіб, злочинна діяльність яких документується, але й від усіх інших суб'єктів, що не беруть безпосередньої участі у її провадженні.

За змістом положень КПК України, суб'єктами організації та проведення негласних слідчих (розшукових) дій слід вважати службових осіб уповноважених законом органів, що приймають рішення щодо їх здійснення, організують та виконують необхідні дії, спрямовані на отримання відомостей, що входять до предмету доказування у кримінальному провадженні.

Наразі відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 246 кримінально-процесуального законодавства рішення про проведення такої негласних слідчої (розшукової) дій, як контроль за вчиненням злочину має право прийняти виключно прокурор.

Контроль за вчиненням злочину може здійснюватись у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий або особливо тяжкий злочин, та може здійснюватись у таких формах, як контрольована поставка; контрольована або оперативна закупка; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину [4].

Встановлюючи контроль за злочинними діями окремої особи (осіб) орган досудового розслідування має на меті розкриття усіх можливих спільників, місць зберігання об'єктів матеріального світу, що виступали предметом, або знаряддям злочину, встановлення свідків, виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню злочину, і, як наслідок, їх усунення.

Наразі існують такі проблемні питання, які виникають у підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України під час документування осіб причетних до незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, шляхом проведення оперативних закупок.

Відповідно до вимог Порядку проведення контрольованої поставки та контрольованої або оперативної закупки товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності, оперативна закупка може проводитись в один або декілька етапів. Тобто даний нормативно-правовий документ не зазначає яку максимальну кількість оперативних закупок дозволено проводити. Зокрема, як показує практика протягом останніх двадцяти років оперативні працівники під час документування протиправних дій осіб, які причетні до незаконного збуту наркозасобів проводили як правило відносно однієї особи по дві оперативні закупки, що давало змогу більш якісно задокументувати злочинну діяльність наркозбувача.

Отже, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ під час розгляду кримінального провадження № 5-362КМ14 щодо обвинувачення гр. Б. у скоєнні кримінального правопорушення передбаченого ч. 2 ст. 307 КК України встановила, що працівники правоохоронних органів в порушення вимог ч. 3 ст. 271 КПК України (заборонено під час проведення заходів із контролю за вчиненням злочину провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття) провели повторну оперативну закупку, чим спровокували особу на вчинення нового злочину. А враховуючи, що відповідно до ч. 3 ст. 271 КПК України заборонено використовувати у кримінальному провадженні речі і документи здобуті шляхом провокування (підбурювання) особи на вчинення злочину, колегія суддів суду касаційної інстанції виключили з судових рішень міського та Апеляційного судів епізод про обвинувачення гр. Б. у повторному незаконному збуті наркотиків, який було задокументовано під час проведення другої оперативної закупки.

Таким чином недоліки в законодавстві щодо оперативно-розшукової діяльності в частині проведення оперативної закупки та редакції ч. 3 ст. 271 КПК України, де чітко не визначене, що являється провокуванням (підбурюванням) особи на вчинення злочину, з метою його подальшого

викриття, негативно впливають на ефективність проведення оперативних закупок у сучасних умовах, допускають можливість спотвореного тлумачення терміна провокувати (підбурювати) особу на вчинення злочину, ускладнюють відмежування правомірних дій працівників поліції від неправомірних при проведенні ними оперативних закупок та штучно створюють проблеми допустимості одержаних доказів [5, с.114].

Отже підсумовуючи викладене, можемо зробити такий узагальнений висновок. З урахуванням сучасного стану наркозлочинності в державі потребує перегляду та удосконалення кримінально-процесуальні норми, які передбачають провокуванням (підбурюванням) особи на вчинення злочину.

Список використаних джерел:

1. Олексенко В. Г. Проблемні питання документування оперативними підрозділами злочинів, пов'язаних з незаконним збутом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. *Юридичний науковий журнал*. 2022. №8. С.505-509.
2. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15 лютого 1995 р. № 62/95-ВР / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 09.11.2023).
3. Інструкції Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженої спільним наказом: Генеральної Прокуратури України, МВС України, СБ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 09.11.2023).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 09.11.2023).
5. Тарасенко Р. В. Недоліки ч. 3 ст. 271 КПК України та їхній вплив на стан проведення оперативних закупок. *Вісник кримінального судочинства Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. 2018. № 2. С. 107-115.